

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Bakalářská práce

Plzeň 2013

Václav Zeman

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

Studijní program: Právní specializace

Studijní obor: Veřejná správa

Terorismus z pohledu české veřejné správy

bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
Katedra veřejné správy

Autor:

Václav Zeman

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Terorismus z pohledu české veřejné správy“ vypracoval samostatně pod vedením JUDr. Tomáše Loudy, CSc., a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Plzni dne 1. března 2013

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Tomáši Loudovi, CSc., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

OBSAH

1. Úvod	str. 1
2. Terorismus	str. 2
2.1. Pojem Terorismus	str. 2
2.2. Druhy Terorismu	str. 3
2.3. Metody Terorismu	str. 4
2.4. Historický vývoj	str. 5
2.4.1. Významné teroristické útoky	str. 6
2.4.2. Nejznámější teroristé světa	str. 8
2.4.3. Role ČSSR na poli mezinárodního terorismu (Zastávka u Brna)	str. 9
3. Terorismus v ČR	str. 10
3.1. Orgány veřejné správy a jejich úloha v boji proti terorismu	str. 12
3.1.1. Ministerstvo vnitra ČR	str. 12
3.1.1.1. Odbor bezpečnostní politiky a jeho výstupy	str. 13
3.1.1.1.1. Strategie boje proti terorismu	str. 13
3.1.2. Policie České republiky (PČR)	str. 13
3.1.2.1. Zákonná úprava	str. 14
3.1.2.2. Trestněprávní rovina terorismu	str. 18
3.1.2.3. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování (ÚOOZ), Národní kontaktní bod pro terorismus při ÚOOZ (NKBT)	str. 20
3.1.2.4. Útvar rychlého nasazení (URNA)	str. 22
3.1.2.5. Úloha služby pořádkové policie v boji proti terorismu	str. 24
3.1.3. Zpravodajské služby	str. 25
3.1.3.1. Bezpečnostní informační služba (BIS)	str. 26
3.1.3.1.1. Zákon o BIS	str. 27
3.1.3.1.2. Vývoj bezpečnostní situace od r. 1989	str. 32
3.1.3.1.3. Plánování útoku na rádio Svobodná Evropa	str. 33
3.1.3.2. Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI)	str. 35
4. Hrozba teroristického útoku na objekty v ČR	str. 36
5. Závěr	str. 38
6. Summary	str. 39
7. Použité prameny a literatura	str. 41

1. Úvod

Většina z nás začala nebezpečí terorismu naplno vnímat po 11. září 2001, kdy došlo k útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku, při kterém přišlo o život nejvíce obětí v celé historii terorismu jako takového. Událost ze září 2001 odstartovala sérii válečných operací, které jsou považovány za globální válku proti terorismu. Do těchto bojů se přímo i nepřímo zapojila Česká republika. Naši vojáci působí v Iráku i Afghánistánu. Zároveň naše zahraniční politika jednoznačně podporuje mocnosti, které se nacházejí v hledáčku mnohých teroristických skupin. Na našem území působí celá řada institucí, které se mohou stát terčem teroristického útoku, neboť se svojí činností do jisté míry vměšují do vnitřní politiky totalitních režimů na Blízkém východě. Všechny tyto faktory vytváří na České republice jeden velký pomyslný terč. Stát má povinnost svým obyvatelům zajistit patřičnou ochranu a udělat pro ni maximum. Jak se tohoto úkolu zhostil, které orgány jsou zapojeny do boje proti terorismu v České republice, jakými disponují prostředky a oprávněními, a jestli hrozí naší zemi reálné riziko teroristického útoku? To jsou otázky na které čtenář najde odpovědi v následujících stránkách této práce. Čtenář se i rámcově seznámí s historickým vývojem terorismu jak z pohledu světového, tak i z pohledu vnitrostátního.

Autor se v práci věnuje orgánům veřejné správy, respektive veřejné moci a jejich činnosti směřující k včasnému odhalení rizika hrozícího teroristického útoku a eliminaci nebezpečí ve fázích přípravy teroristického útoku. Tyto shora popsané úkoly leží na bedrech zejména policie a zpravodajských služeb. Volba tohoto poměrně aktuálního tématu není nijak náhodná. Autor se dlouhodobě zajímá o činnost zpravodajských služeb České republiky, problematiku terorismu a je bývalým příslušníkem Policie České republiky, který měl možnost být v rámci výkonu služby účastníkem bezpečnostních opatření organizovaných v souvislosti s ohrožením teroristickými útoky.

2. Terorismus

Terorismus je považován za projev té nejhorší formy a společensky nejkřivější podoby mezinárodního organizovaného zločinu. Jedná se nepochybně o hrozbu pro demokracii, svobodný výkon lidských práv, pro hospodářský a společenský rozvoj.¹

Slovo terorismus pochází z latinského „terrere“, tedy šíření strachu, což odpovídá historickému vývoji terorismu jako takového z dob francouzského státního teroru o kterém blíže pojednává jedna z následujících kapitol této práce. Terorismus je ve své podstatě zoufalý prostředek boje. Na rozdíl od válečných aktů je terorismus strategií nepřímou. Cílem není fyzické vítězství nad nepřítelem, ale psychologický nátlak a vydírání. Teroristické útoky mají za cíl především přilákat pozornost, vytvořit atmosféru ochromení a strachu, což se za vydatné podpory médií teroristům každým větším útokem daří. Hlavními cíli teroristů jsou také destabilizace států a jejich autorit i zlomení vůle k odporu.

2.1. Pojem terorismus

Obecně lze pojem terorismu definovat velmi těžko již proto, že každá instituce definuje terorismus odlišně s ohledem na zaměření svého postupu vůči terorismu. Jako zajímavost lze uvést, že již v roce 1983 existovalo na 109 odlišných definic terorismu.

Výchozím standardem pro posuzování a hodnocení teroristických činů se stala definice terorismu publikovaná v roce 1980 v USA: „*Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů než na které je kriminální čin zaměřen.*“².

V rámci České republiky a jejího boje proti terorismu je relevantní definice vycházející z vymezení skutkové podstaty trestného činu „teroristický útok“ obsažené v trestním zákoníku. Policie České republiky pak pro své potřeby užívá stručnou

¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2010, str. 2783

² Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 11

definici terorismu: „*Užití násilí nebo hrozba násilím za účelem vyvolání pocitu strachu ve společnosti, s cílem dosažení určitých, zpravidla politicky motivovaných cílů.*“³

2.2. Druhy terorismu

Pro pokus o zjednodušení chápání terorismu jako takového se v průběhu času nespočet autorů pokusil o jistou kategorizaci terorismu a rozlišení druhu terorismu z několika pohledů. Některá dělení se všeobecně ujala a jsou v praxi používána. Terorismus posuzujeme z hlediska role státu, z hlediska území na mezinárodní a vnitrostátní, nejčastěji se setkáváme s dělením terorismu z hlediska motivace teroristů na terorismus náboženský, extremistický, ekologický, narkoterorismus nebo terorismus patologických jedinců. I použité metody a prostředky a rozsah následků teroristického útoku se mohou odrazit v kategorizaci terorismu. Rozlišujeme terorismus jaderný, elektronický, superterorismus a konečně terorismus konvenční respektive klasický a nekonvenční.⁴

Mezinárodní terorismus je nejčastěji uváděný druh terorismu, vůči kterému směřuje většina aktivit boje proti terorismu. Tento druh terorismu je specifický obsahem mezinárodního prvku, může se jednat o útoky na diplomatickou misi, únosem letadla se skladbou cestujících z více zemí. Jedním ze znaků terorismu jako takového je přenesení násilí na území nepřítel, což ve svém důsledku platí jak pro mezinárodní terorismus, tak i vnitrostátní.⁵

Vnitrostátní terorismus se odehrává na území pouze jednoho státu a jeho příčiny zpravidla pramení ze střetu politických stran, extremistických skupin s národnostními menšinami nebo jako důsledek separatistických snah. Klasickým příkladem separatistických snah a vnitrostátního terorismu je španělská oblast Baskicko a teroristická organizace ETA, která, jak je uvedeno výše, také v rámci vnitrostátního terorismu přenáší násilí na území nepřítel, když své útoky provádí na území Španělska mimo oblast, která usiluje o autonomii.

Státní terorismus je devizou nejvíce totalitních režimů, který je uplatňován zejména vůči disidentům, odpůrcům režimu, náboženským skupinám prostřednictvím ozbrojených orgánů státu, nejčastěji tajné policie, zpravodajské služby.

³ TERORISMUS , internetové stránky Policie ČR (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/narodni-kontaktni-bod-pro-terorismus.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁴ Brzybohatý, M., Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek, Policejní akademie České republiky, Praha : 2001, str. 12

⁵ tamtéž

Z hlediska motivace teroristů se nejčastěji setkáváme s terorismem motivovaným nábožensky. Nejvíce je v médiích slyšet o terorismu islámském, nesmíme však zapomínat na násilné projevy nejrůznějších náboženských sekt a z poměrně nedávné minulosti i terorismus křesťanský a židovský.

Předzvěstí trestné činnosti, potažmo terorismu, jsou extremistické myšlenky. Extremismus je další z řady možných motivací k teroristickým akcím. Rozlišujeme extremismus pravicový, levicový, náboženský. Extremismus se vyznačuje iracionální a emocionálně značně posílenou nenávisť a nesnášenlivostí k ostatním například etnickým skupinám.⁶ V české republice se nejčastěji setkáme s extremismem krajně pravicovým a v minulosti byly zjištěny určité poznatky o formování teroristických organizací živených právě krajně pravicovou ideologií, plánující akce zaměřené na vrcholné představitele státu, včetně premiéra v té době židovského původu a na vysoké důstojníky policie.

V našem domácím prostředí se můžeme setkat s kriminálními činy patologických jedinců, které nesou některé rysy terorismu, ale nelze je považovat za terorismus v pravém smyslu výše popsaných definic.

2.3. Metody terorismu

Metody terorismu dělíme na konvenční a nekonvenční. Mezi klasické metody terorismu patří atentát, bombový útok, únos letadla, únos, zhářství, braní rukojmí, vydírání a v neposlední řadě i různé dezinformační kampaně a propaganda. Nekonvenční terorismus, někdy označovaný také jako superterorismus, je útok za použití zbraní hromadného ničení, ať už jde o zbraně chemické, jaderné, radiologické a biologické. Současné vývojové trendy také napomáhají zcela novým metodám terorismu. Rozšiřují se takzvané útoky cyberteroristů a stále častěji se objevuje pojem informačního terorismu.

Nejstarší a dosud nejčastěji používanou teroristickou metodou je atentát provedený bombou. Jedná se o násilný akt vůči představiteli veřejné moci za pomoci výkonné nálože. První zneužívanou výbušninou k teroristickým útokům byl dynamit. Současní teroristé používají moderní trhavinu jako je C3, C4 a český Semtex.

V druhé polovině dvacátého století se rozmohl nový trend terorismu, jehož kořeny sahají do oblasti blízkého východu. Zejména palestínští teroristé objevili zcela

⁶ Brzybohatý, M., Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek, Policejní akademie České republiky, Praha : 2001, str. 12

nový způsob jak upoutat pozornost světových médií, a to pomocí únosů letadel. Únosy letadel vynikala zejména palestinská Lidová fronta pro osvobození Palestiny.

Velkým zlomem pro terorismus bylo historicky první použití zbraní hromadného ničení v tokijském metru roku 1995. Od této chvíle se začal používat pojem superterorismus. Svým rozsahem neměl tento teroristický akt obdoby, překonalo jej až 11. září 2001, zde už ovšem nehovoříme o superterorismu, ale o terorismu globálním.

Informační terorismus je sice považován ze jednu z novějších forem terorismu, ale v pravém slova smyslu nová není. Díky rozvoji informačních technologií více vchází ve známost. Je to metoda teroristů, která není vždy zásadně spojena s projevy násilí, ale může k němu vést manipulací s informacemi. Specifickou oblastí informačního terorismu je cyberterorismus – tedy útoky vedené po počítačové síti, šíření počítačových virů, vyřazování důležitých serverů z provozu a napadání internetových stránek státních institucí.⁷

2.4. Historický vývoj

Jak naznačila jedna z prvních kapitol, prapůvod terorismu sahá do Francie 18. století, kdy terorem byla označována činnost policie při potírání odpůrců režimu Maximiliena Robespiera. Šlo tehdy o šíření strachu, pronásledování, věznění, mučení a likvidace politických či náboženských protivníků ze strany státních institucí, tedy klasický státní terorismus.

Předchozí kapitola této práce se dotýká nejstarší metody terorismu, a to atentáty prováděné zejména bombovými náložemi. Doslova průkopníky této metody byli na konci devatenáctého století anarchisté v Rusku při svých snahách o odstranění cara Alexandra II. V té době byl anarchisty na cara pořádán doslova hon a car přežil několik pokusů o atentát. V březnu roku 1881, při příležitosti vojenské přehlídky v Petrohradě, byli opět anarchisté připraveni. V trase přehlídky byla umístěna objemná nálož přímo pod komunikací, po které měl car se svým kočárem přejet. Jeho tehdejší ochranka však na poslední chvíli změnila trasu. Pro tento případ však byli v davu připraveni čtyři anarchisté s náložemi naplněnými nitroglycerinem⁸. První výbuch car přežil bez jakékoliv újmy, nastalého zmatku po prvním výbuchu ale využil druhý atentátník, který

⁷ Brzybohatý, M., Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek, Policejní akademie České republiky, Praha : 2001, str. 12

⁸ Nitroglycerin - Trinitroglycerol – základní složka dynamitu

hodil nálož pod carovy nohy. Car přišel o obě nohy, výbuch mu poškodil i zrak a přibližně hodinu po tomto výbuchu zemřel.⁹

Typickým příkladem zneužití teroristického útoku ke zdůvodnění politického postupu, který by jinak z pohledu mezinárodního práva nebyl ospravedlnitelný, byl Sarajevský atentát, který se stal záminkou pro vypuknutí 1. světové války. Na konci června roku 1914 došlo v Sarajevu k vraždě rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželky Žofie. Útok na následníka rakouského trůnu zosnovala zpravodajská služba srbského generálního štábu. Nešlo tedy o státní terorismus, ale terorismus s podporou státu.¹⁰

K ospravedlnění nepopulárních politických kroků byly v historii zneužity i další teroristické akce. Pro příklad lze uvést požár Říšského sněmu v roce 1934, který byl využit k nastolení nacistické diktatury v Německu nebo svržení Batistova režimu na Kubě, podporovaného USA skupinou okolo Fidela Castra, která dosáhla revoluce teroristickými prostředky.¹¹

Další posun v historii terorismu znamenal rozmach letecké mezinárodní dopravy. V sedmdesátých letech dvacátého století byl proveden bezpočet únosů letadel palestinskými radikály. Historicky první únos letadla se obešel bez obětí, šlo o únos Boeingu 707 izrealské společnosti El-Al v roce 1968. Bez obětí se obešel i únos letadel na Dawson's Field. Oba případy byly spíše výjimečné, při únosech letadel často umírali rukojmí i únoscí. Nejkrvavějším únosem letadla je bezpochyby únos, který se odehrál v listopadu roku 1985 na lince z řeckých Athén do egyptské Káhiry. Ze 104 pasažérů Boeingu 737 společnosti Egypt Air přežilo únos 39 cestujících z nichž však bylo 26 těžce zraněno.¹²

Později se nesmazatelně do historie zapsaly další významné teroristické útoky o nichž pojednává následující kapitola.

2.4.1. Významné teroristické útoky

Za nejvýznamnější teroristické útoky lze považovat ty útoky, jež se zapsaly do historie svojí krutostí, svým rozsahem a svým významem pro politické postoje dotčených zemí. Mezi takové útoky lze s jistotou zařadit únos Boeingu 707 společnosti El-Al z roku 1968, masakr na izrealské olympioniky v Mnichově z roku 1972, útok

⁹ Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 18

¹⁰ Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 22

¹¹ Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 19

¹² Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 165

bojovým plynem na tokijské metro v roce 1995, útoky ze září 2001 v New Yorku, útoky v Madridu v roce 2004 a útoky v Londýně v roce 2005. Není bez zajímavosti, že všechny tyto útoky spojuje náboženská motivace.

K únosu izraelského Boeingu 707 společnosti El-Al došlo 22. července 1968 na pravidelné lince z Říma do izraelského hlavního města Tel Avivu. Za tímto únosem stáli teroristé z palestinské organizace PFLP (Lidová fronta pro osvobození Palestiny) a význam tohoto teroristického útoku je spatřován zejména v tom, že šlo o první únos izraelského letadla a všechny cíle teroristů byly naplněny, když celosvětově upozornili na problematiku palestinsko-izraelského konfliktu a zároveň Izrael dostal požadavkům únosců na propuštění patnácti Palestinců z izraelského vězení. Rukojmí byli drženi celkem 39 dní a nikdo při tomto únosu letadla nepřišel o život.¹³

Masakr na olympiádě 5. a 6. září 1972 byl opět akcí palestinských teroristů, organizace Černé září a cílem se stal opět Izrael, respektive 11 členů izraelské olympijské výpravy. Palestínští teroristé pokračovali v nastoleném trendu zahraničních akcí zaměřených proti Izraeli s cílem vzbudit pozornost okolního světa. Osm členů skupiny Černé září zajalo jedenáct izraelských sportovců s požadavkem na propuštění 234 Palestinců z izraelských vězení. Tento požadavek byl odmítnut a při akci německé policie na osvobození rukojmí došlo k masakru, který nepřežilo všech jedenáct rukojmí, pět teroristů a jeden německý policista.¹⁴ Reakcí Izraele na tento teroristický útok byla operace izraelské tajné služby Mossad, která nesla název Boží hněv a v průběhu jediného roku došlo k likvidaci devíti osobností z řad palestinských radikálů. Došlo však i k jednomu omylu při kterém v Norsku přišel o život nevinný marocký číšník.¹⁵

Dalším výjimečným teroristickým útokem byl útok na metro v japonském Tokiu dne 20. března roku 1995. Výjimečným byl tento útok hlavně motivací útočící sekty Óm Šinrikijó a prostředkem, který byl použit. Jednalo se o bojový otravný plyn sarin, který dvanáct lidí usmrtil a přes pět tisíc zranil. Svým rozsahem tento útok šokoval a stal se mezníkem ve vnímání terorismu, dá se říci, že odstartoval éru nového terorismu – superterorismu.¹⁶

Zásadním mezníkem na poli mezinárodního terorismu a začátkem období globálního terorismu a období globálního boje proti terorismu znamenal útok v USA

¹³ Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 165

¹⁴ Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 167

¹⁵ Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 123, 144

¹⁶ Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 8-10

11. září 2001. Šlo o největší útok teroristů v celé historii. Celkem devatenáct teroristů organizace Al-Káida uneslo několik letadel na vnitrostátních linkách v USA a s těmito letadly postupně narazili do vybraných cílů. Dvě letadla narazila do budov Světového obchodního centra (WTC) v New Yorku, další pak narazilo do budovy amerického ministerstva obrany, známé jako Pentagon, ve Washingtonu DC. Poslední čtvrté letadlo mělo zřejmě za cíl budovu Kapitolu, na palubě letadla však došlo k boji mezi teroristy a cestujícími a letadlo se zřítilo v neobydlené oblasti nedaleko města Shanksville ve Virginii. Při tomto útoku přišlo o život na tři tisíce lidí z nichž velká většina v budovách Světového obchodního centra.¹⁷ Jako zajímavost lze uvést, že Světové obchodní centrum nebylo cílem Al-Káidy poprvé. V únoru 1993 bylo v podzemních garážích Světového obchodního centra odpáleno vozidlo s náloží výbušniny o hmotnosti půl tuny.¹⁸

Svým rozsahem se pak staly významnými další dva teroristické útoky v režii Al-Káidy. A to útok v březnu 2004 v Madridu, kdy teroristé pomocí mobilních telefonů na dálku odpálili nálože umístěné ve vlacích. Při tomto útoku bylo 191 lidí zabito a téměř dva tisíce lidí zraněno. Druhým útokem, tím menším byl útok na Londýnské metro a patrový autobus v červenci 2005. Zabito bylo 52 lidí a více než 700 lidí bylo zraněno.¹⁹

2.4.2. Nejznámější teroristé světa

Název této kapitoly je poněkud zavádějící neboť čtenáři avizuje představení nejznámějších světových teroristů, ve skutečnosti se však jedná o dva velmi známé organizátory a podporovatele světového terorismu Usámu bin Ládina a Šókó Asaharu a jednoho spíše nájemného vraha a žoldáka, jak Iljiče Ramiréze Sancheze zvaného Carlose popisuje přední český odborník na problematiku terorismu Marián Brzybohatý.

Usáma bin Ládín se narodil roku 1957 v rodině saúdskoarabského stavebního magnáta Muhammada Aváda bin Ládina. Podle dostupných informací nebyl Usáma v dětství veden k islámskému způsobu života. Poprvé se oženil v sedmnácti letech, později měl čtyři manželky a dvacet dětí. Radikálním islamistou se stal Usáma bin Ládín až během svých studií, kdy byl pod vlivem jiného radikála Abdalláha Azzáma. Usáma bin Ládín žil v Saúdské Arábii, později v Súdánu, kde mu bylo vládou

¹⁷ Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 13

¹⁸ Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 187

¹⁹ Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 188, 189

umožněno vybudovat výcvikový tábor islámských radikálů. Jak ze Saudské Arábie, tak ze Súdánu byl Usáma vyhoštěn a tak se v roce 1996 usadil v Afghánistánu, kde se spojil s hnutím Talibán. Usáma bin Ládín je považován za jednoho z hlavních organizátorů teroristického útoku 11. září 2001 v USA. V minulosti na něj byla proto vypsána finanční odměna 50 milionů dolarů.²⁰ Bin Ládín byl 2. května 2011 zlikvidován americkou vojenskou protiteroristickou jednotkou v Pákistánu.

Šókó Asahara, vůdce sekty Óm Šinrikijó a strůjce teroristického útoku sarinem v tokijském metru, se narodil roku 1955 na ostrově Kjúšú v západním Japonsku. Už od dětství byl Asahara skoro slepý a zřejmě v důsledku své vady a vědomí horšího společenského postavení se vůči svému okolí projevoval násilnicky. Neúspěšně se pokusil o přijetí na Tokijskou univerzitu. Za podvody byl Asahara uvězněn, po propuštění z vězení vstoupil do náboženské sekty Óm šinsen, kde v průběhu několika málo let získal zásadní postavení, sektu přejmenoval a nastolil v ní pevný řád.²¹ Příslušníci sekty pak na rozkaz Asahary provedli výše zmíněný útok v tokijském metru. Za tento čin byl 16. května 1995 Asahara dopaden, později byl obviněn z podílu na sedmadvaceti smrtících útocích, za 13 z nich byl v roce 2006 odsouzen k trestu smrti. Rozsudek do dnešního dne nebyl vykonán.

Známější je ve světě pod pseudonymem Carlos nebo také Šakal, vlastním jménem Ilič Ramiréz Sánchez, dříve považován za teroristu, narozen roku 1949 v jihoamerické Venezuele. V sedmdesátých letech dvacátého století se „Šakal“ stal členem Lidové fronty pro osvobození Palestiny. S LFOP se podílel na několika teroristických akcích z nichž mezi ty známější patří útok na sídlo OPEC ve Vídni v roce 1975. Veřejně známá je i vazba tohoto levicového radikála na východoevropské tajné služby včetně té československé.²² Carlos někdejší Československo také několikrát navštívil. Dnes je Carlos považován spíše za žoldáka a nájemného vraha, který vynikal organizací a prováděním násilných akcí nesoucích rysy terorismu. V současné době je uvězněn ve Francii.

2.4.3. Role ČSSR na poli mezinárodního terorismu (Zastávka u Brna)

²⁰ Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 40, 41

²¹ Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 8-10

²² Čejka, M., Encyklopedie blízkovýchodního terorismu, Barrister & Principal, 1. vyd., Brno 2007, str. 45

Srovnáme-li situaci současné České republiky a někdejšího ČSSR, pak musíme seznat, že naše role, co se terorismu týče, zaznamenala změnami v roce 1989 ohromný obrat. Před rokem 1989 bylo Československo pod vlivem východu a západní země byly vnímány jako vnější nepřítel. Z dnešního pohledu se dá říci, že socialistické Československo podporovalo terorismus a v některých případech dokonce zorganizovalo teroristické útoky na cíle zemí západní Evropy. Podporou je myšleno školení a poskytování zázemí teroristům našimi socialistickými zpravodajskými službami. Ve dvou případech naše zpravodajská služba provedla teroristický útok.

První útok provedli pracovníci československé rozvědky v roce 1957 ve Francii s cílem narušit proces počínající západoevropské integrace. Pumový útok byl namířen na recepci Evropského společenství uhlí a oceli (dnešní Evropská unie). Při výbuchu byla zabita manželka štrasburského prefekta.

Druhý pumový útok byl proveden československými agenty v Mnichově na sídlo rádia Svobodná Evropa.

Zajímavé je srovnání se současností. Česká republika je členem Evropské unie a rádio Svobodná Evropa dnes sídlí na území Prahy a v minulosti české bezpečnostní složky vyvíjely nemalé úsilí k zajištění ochrany této instituce před teroristickými hrozbami.

Skutečnost, že socialistické Československo podporovalo terorismus, potvrzuje i ministerstvo vnitra. V obci Zastávka u Brna sídlila Fakulta Státní bezpečnosti, školící zařízení zpravodajských důstojníků. Zdejšími kurzy prošla celá řada frekventantů východního bloku včetně Syřanů a Palestinců. Dnes je tento objekt značně modernizován a je využíván Bezpečnostní informační službou, českou kontrarozvědkou, ke školení svých důstojníků.²³

3. Terorismus v ČR

Česká republika je v situaci, kdy pokud jí vážně hrozí teroristický útok, pak nejvážněji jsou vnímány čtyři okruhy hrozeb, a to riziko plynoucí z mezinárodních vztahů České republiky, riziko další radikalizace některých extremistických skupin, nebezpečí teroristického útoku v rámci kriminality a nebezpečí pocházející od

²³ Terorismus a jeho projevy v někdejším Československu, internetové stránky Ministerstva vnitra (online), (cit. 20.3.2013) dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/terorismus-a-jeho-projevy-v-nekdejším-ceskoslovensku-a-dnesni-ceske-republice.aspx>

patologických jedinců a skupin. Ve všech těchto čtyřech oblastech rizik mají naše bezpečnostní složky jisté zkušenosti.

V mezinárodních vztazích Česká republika po roce 1989 absolutně změnila svoji polarizaci, v průběhu let se prohlubuje její integrace mezi demokratické země s čímž souvisí i sdílení jejich hodnot. Česká republika je členem mnoha mezinárodních organizací z čehož pro ni vyplývá i jistý závazek k vojenské účasti v nejrůznějších zahraničních misích. Možný teroristický útok pak lze vnímat jako jakousi odplatu za naši zahraniční vojenskou aktivitu, byť z větší části se zahraničních misí účastnila především polní nemocnice. Příčinou ohrožení teroristickým útokem může být i řada institucí sídlících na našem území, ať už jde o zastupitelské úřady cizích zemí nebo již to zmiňované Rádio Svobodná Evropa vysílající do Iráku a Iránu z Prahy.

Druhý okruh rizika pramenící z ještě větší radikalizace extremistické scény se v současnosti řadí na jedno z posledních míst na stupnici vážnosti hrozby. Extremistická scéna se dílem zklidnila a dílem byla paralyzována nekompromisním postupem policie. V minulosti však bylo riziko teroristického útoku z prostředí krajně pravicových extremistů velice reálné. Přípravy těchto akcí však byly včas odhaleny a hlavní organizátoři potrestáni.

Terorismus vycházející z kriminálního prostředí u nás může hrozit v závislosti na aktivitách organizovaných cizojazyčných zločineckých skupin orientovaných na obchod s drogami. Aktivita těchto skupin na našem území je trvale na vzestupu. Pokud již došlo k aktivitám mající rysy terorismu, šlo převážně o vyřizování účtů mezi zneprátenými gangy a tyto násilné akce se většinou nedotkly nezúčastněných osob.

Posledním z řady reálných rizik pro Českou republiku jsou patologičtí jedinci. Největším nebezpečím pocházející od těchto osob spočívá v jejich samostatnosti a nepředvídatelnosti jejich jednání. Z minulosti je známo několik takto motivovaných útoků. V květnu roku 1997 ve vestibulu lázeňského domu v Jeseníku odpálil pachatel přibližně desetikilogramovou nálož, která zranila 16 osob. Muž měl přezdívku „Střelmistr“ a v minulosti se podílel na výrobě Semtexu. Ve své domácnosti měl hotový arzenál výbušnin. Bylo potvrzeno, že více než třicet let trpěl duševní chorobou.²⁴

V České republice funguje propracovaný systém předcházení terorismu a boje proti terorismu do kterého je zainteresována celá řada orgánů veřejné moci a každý plní řadu úkolů v souladu s prvními normami.

²⁴ Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 38

3.1. Orgány veřejné správy a jejich úloha v boji proti terorismu

Boj proti terorismu vyžaduje komplexní přístup všech zainteresovaných orgánů. V České republice se na boji proti terorismu podílí několik orgánů veřejné správy ve vzájemné součinnosti na základě zákona. Nejdůležitější roli plní zpravodajské služby, vnitřní Bezpečnostní informační služba, vnější Úřad pro zahraniční styky a informace, obě v těsné spolupráci s Policií, jakožto represivní složkou. Nezastupitelnou roli v oblasti metodiky boje s terorismem hraje Ministerstvo vnitra. Příliš veřejnosti známá není role Ministerstva financí, jejíž finančně analytický útvar má za úkol odhalovat finanční prostředky, které mohou sloužit k podpoře terorismu. Velmi důležitá je práce Ministerstva zahraničních věcí, které úzce spolupracuje s vnější zpravodajskou službou. Veškerá činnost vyvíjená v rámci prevence terorismu je koordinována. Veškeré poznatky z domácího i zahraničního prostředí se sbíhají v protiteroristickém centru, Národním kontaktním bodu pro terorismus zřízeného při Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování.

3.1.1. Ministerstvo vnitra ČR

Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro veřejný pořádek a další věci vnitřního pořádku a bezpečnosti ve vymezeném rozsahu, včetně dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu, zbraně a střelivo, požární ochranu, krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém. Ministerstvo vnitra plní koordinační úlohu v oblasti služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Ministerstvo rovněž zajišťuje komunikační síť pro Policii České republiky, složky integrovaného záchranného systému a územní orgány státní správy a provozuje informační systém pro nakládání s utajovanými informacemi mezi orgány veřejné moci.²⁵

V čele ministerstva stojí v současné době ministr Jan Kubice, bývalý ředitel celorepublikového policejního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování.

V organizační struktuře ministerstva se nachází přímo pod ministrem první náměstek ministra vnitra pro vnitřní bezpečnost, jemuž podléhá i pro boj s terorismem důležitý odbor bezpečnostní politiky.

²⁵ srov. § 12 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

3.1.1.1. Odbor bezpečnostní politiky a jeho výstupy

Odbor bezpečnostní politiky ministerstva vnitra podléhá prvnímu náměstkovi ministra vnitra pro vnitřní bezpečnost a má za úkol koncipovat vnitřní bezpečnostní politiku státu a tvorbu systémových, legislativních a organizačních podmínek pro potírání kriminality. Problematikou terorismu se zabývá oddělení bezpečnostních hrozeb a krizového řízení. Stěžejním dokumentem, který se zabývá úsilím o snížení zranitelnosti České republiky a jejích zájmů v zahraničí je dokument Strategie boje proti terorismu.

3.1.1.1.1. Strategie boje proti terorismu

Strategie České republiky pro boj proti terorismu pro rok 2013 si klade několik cílů celkem v pěti oblastech, a to ve spolupráci zainteresovaných subjektů v boji proti terorismu, ochranu obyvatelstva a dalších potenciálních cílů, bezpečnostní výzkum a komunikaci s veřejností, prevenci radikalizace a získávání rekrutů do teroristických skupin a legislativní práce v oblasti boje proti terorismu. Většinu cílů strategie se zaměřuje na rozšíření a zdokonalení stávajícího již funkčního systému boje proti terorismu včetně příprav na řešení případných následků teroristického útoku. Strategie je obecný dokument mající spíše doporučující charakter směřování činnosti složek bojujících proti terorismu.²⁶

3.1.2. Policie České republiky

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor²⁷, který slouží veřejnosti. Policie plní úkoly v oblasti ochrany bezpečnosti osob a majetku, ochrany veřejného pořádku a působí v oblasti prevence před trestnou činností. Policie rovněž plní úkoly podle trestního řádu a další úkoly na poli vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí českého právního řádu.²⁸ Policie je v České republice podřízena Ministerstvu vnitra. Policie je tvořena Policejním prezidiem, třinácti útvary s celostátní působností a čtrnácti krajskými ředitelstvími, v jejichž rámci jsou zřizovány další

²⁶ Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013, dokument, internetové stránky Ministerstva vnitra (online), (cit. 20.3.2013) dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

²⁷ srov. § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

²⁸ Vokuš, J., POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Policejní prezidium České republiky, 2. vydání, Praha 2010, str. 3

útvary. Územní obvody krajských ředitelství se shodují s územími čtrnácti krajů České republiky.²⁹

Mezi útvary s působností na celém území České republiky důležité v oblasti boje proti terorismu patří zejména Útvar rychlého nasazení, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Pyrotechnická služba a Útvar zvláštních činností.

V rámci krajských ředitelství policie pak působí v rámci boje proti terorismu útvary služby kriminální policie a vyšetřování a jejich odbory operativní dokumentace, krajské zásahové a pořádkové jednotky a základní útvary policie pořádkové.

3.1.2.1. Zákonná úprava

Policie České republiky byla zřízena zákonem České národní rady č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky ze dne 21. června 1991, který byl zcela nahrazen zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky ze dne 1. ledna 2009 a s několika změnami v průběhu účinnosti se jím policie řídí i v současné době.

První novelizací prošel zákon o Policii zákonem č. 41/2009 Sb., kterým se měnily některé předpisy v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku a změnami trestního řádu, kdy v našem právním řádu přibyl institut zabezpečovací detence. Tato novela se činnosti policie prakticky nedotkla, neboť šlo o pouze kosmetickou úpravu spočívající v doplnění dvou slov.

Druhá novelizace zákona o Policii přišla v dubnu 2010 v souvislosti s novelou zákona o elektronických komunikacích³⁰, kdy byla v zákonu o Policii zrušena ustanovení § 39 odst. 3 a ustanovení v § 118 odst. 3. Ustanovení § 39 odst. 3 stanovilo, že podmínky realizace oprávnění k rušení provozu elektronických komunikací upraví prováděcí předpis k čemuž bylo dle § 118 odst. 3 zmocněno Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem vnitra.

Další novela zákona o Policii, uveřejněná ve sbírce zákonů pod číslem 150/2011, je oproti dvěma předchozím poměrně rozsáhlá a usnadňuje komunikaci a výměnu důležitých údajů pro činnost policie v rámci Evropské unie.

Vznikem Generální inspekce bezpečnostních sborů došlo k zániku Inspekce policie a tedy ke zrušení ustanovení té části zákona o Policii, která upravovala zvláštní

²⁹ Vokůš, J., POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Policejní prezidium České republiky, 2. vydání, Praha 2010, str. 3

³⁰ zákon č. 153/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

pravomoci policistů zařazených v Inspekci Policie.³¹ Zároveň s touto změnou bylo do zákona o Policii zavedeno i ustanovení důležité v boji proti terorismu, kdy specializovaný policejní útvar získal oprávnění žádat od správce daně informace, které správce daně zjistil při výkonu své činnosti.³²

Pozdější novely zákona o Policii byly spíše kosmetické úpravy v souvislosti s přijímáním některých nových zákonů a lze je považovat za změny marginálního rozsahu.

Současný zákon o policii stanoví úkoly činnosti policie velice obecně a jejich široká definice obsažená v ustanovení § 2 zahrnuje i boj proti terorismu. V zákoně o policii platného a účinného do 31. prosince 2008 byly úkoly policie taxativně vyjmenovány v § 2. V odstavci prvním § 2 pod písmenem c) se pak nacházel přímo stanovený úkol policie: „vede boj proti terorismu;“.

Policie České republiky disponuje celou řadou zákonných oprávnění, která jsou stěžejní pro efektivní boj s terorismem, respektive slouží k efektivnímu předcházení projevů teroristických skupin na území České republiky. Nejdůležitější ze zmíněných oprávnění si nastíníme v následujících odstavcích, ať už ta obsažená v zákoně o Policii nebo v trestním řádu.³³

Policie může technicky zabezpečit použití zpravodajské techniky nebo zabezpečovací nástrahové techniky tak, jak tuto techniku definuje zákon o zpravodajských službách České republiky³⁴, včetně sledování osob a věcí na žádost jiného státního orgánu, který je k takovému použití nebo sledování oprávněn a řádně doloží povolení podle právního předpisu, kterým se daný orgán musí řídit.³⁵ V praxi takové služby poskytuje Útvar zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování například pro Bezpečnostní informační službu.

Spolupráce mezi policií a ostatními bezpečnostními sbory a orgány veřejné správy nespočívá jen v servisu popsáném výše, ale i v předávání informací obsažených v policejních evidencích ostatním orgánům, pokud je to relevantní k činnosti daného orgánu je takové informace policie dokonce povinna předat. Na prvním místě jsou pak zpravodajské služby jako adresáti těchto informací. Policie se však z této informační

³¹ zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

³² srov. § 71a zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

³³ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁴ zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

³⁵ srov. § 19 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

povinnosti může vyvázat v případě, kdy by takové předání informací ohrozilo plnění úkolů policie.³⁶

Specifickým prostředkem policie, použitelným v případě akutního ohrožení například útokem bombou odpalovanou na dálku, je oprávnění k rušení provozu elektronických komunikací. Toto oprávnění lze využít pouze v nezbytné míře a po nezbytnou dobu, pokud je ohrožen život nebo zdraví občanů anebo hrozí škoda velkého rozsahu a spočívá v rušení provozu elektronických komunikačních zařízení a sítí a služeb zařízeními a sítěmi elektronických komunikací provozovanými, stejně jako rušení radiokomunikačních služeb. Policie má v případě využití rušení výše popsaných provozů informační povinnost k územně příslušnému operačnímu a informačnímu středisku Integrovaného záchranného systému, Českému telekomunikačnímu úřadu. V nezbytné míře informuje i poskytovatele komunikačních služeb. I v tomto případě však platí, že policie nemusí informovat žádný z uvedených subjektů, pokud by takové sdělení směřovalo k maření úkolů policie.³⁷

V boji proti terorismu jsou pro policii užitečné i mnohé podpůrné operativně pátrací prostředky mezi které patří mimo jiné využívání služeb placeného informátora, využití krycích prostředků a krycích dokladů a zvláštní finanční prostředky.

Informátor je osoba poskytující policii informace a další služby utajeným způsobem a za jeho činnost lze poskytnout finanční nebo věcnou odměnu. Krycí prostředky a doklady mají za úkol ochránit skutečnou totožnost osoby, zakrýt její činnost nebo zakrýt činnost policie. Prakticky si tak lze představit konspirační byty, vozidla přihlášená na soukromé právnické osoby ve skutečnosti sloužící speciálním útvarům policie například ke sledování. Tyto podpůrné operativně pátrací prostředky používá rovněž Útvar speciálních činností Služby kriminální policie a vyšetřování při ochraně svědků v rámci trestního řízení, stejně jako používá krycí doklady. Podrobněji je pojednáno o krycích dokladech v kapitole této práce věnující se zpravodajským službám neboť právní úprava tohoto institutu je velmi podobná.

Podpůrné operativně pátrací prostředky dle zákona o policii slouží k efektivnímu nasazení operativně pátracích prostředků dle trestního řádu. Operativně pátrací prostředky a jejich použití upravuje zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) a řadíme sem předstíraný převod za použití zvláštních finančních prostředků policie, sledování osob a věcí a použití agenta.

³⁶ srov. § 78 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

³⁷ srov. § 39 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Předstíraný převod znamená provedení fiktivního nákupu, prodeje a převodu věci k jejímuž držení je potřeba povolení, jejíž držení je nepřípustné, věci která pochází z trestné činnosti nebo je k trestné činnosti určena. Nejčastěji si lze představit předstírané nákupy zbraní, omamných a psychotropních látek a látek nebezpečných například látek radioaktivních. Předstíraný převod podléhá písemnému povolení státního zástupce, to však neplatí v naléhavých případech. Pokud provedení takového převodu nesnese odkladu smí jej policejní orgán provést a ve lhůtě 48 hodin o povolení dodatečně požádat. Pokud převod nebude státním zástupcem schválen musí být činnost policejního orgánu na převodu ukončena a informace nesmí být nijak použity. O provedení předstíraného převodu musí být státní zástupce písemně vyrozuměn rovněž do 48 hodin.³⁸

Dalším velice důležitým operativně pátracím prostředkem v rámci boje s organizovaným zločinem potažmo s terorismem je nepochybně sledování osob a věcí. Takové sledování probíhá přímo fyzicky policisty Útvaru zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování, případně policisty jednotlivých Odborů operativní dokumentace zřízených při jednotlivých krajských ředitelstvích policie a nebo technickými prostředky. Pokud je ze sledování pořizován jakýkoliv audiovizuální záznam podléhá takové sledování předchozímu souhlasu státního zástupce. Pakliže je nezbytné pro účely sledování narušit soukromí osob, je k takovému sledování potřeba povolení soudce, přičemž žádost o takové povolení musí být poměrně podrobná včetně řádného zdůvodnění neboť jde o zásah do základních lidských práv a svobod. V naléhavém případě lze zahájit sledování i bez povolení a dodatečně o něj požádat, nejdéle však do 48 hodin. Pokud má být záznam ze sledování použit jako důkaz v trestním řízení, musí k němu policejní orgán připojit protokol se všemi náležitostmi, které trestní řád pro protokol vyžaduje. Nepřípustné je sledování obviněného při komunikaci se svým obhájcem, dojde-li k takovému sledování je policejní orgán povinen záznam o sledování zničit a poznatky o kterých se dozvěděl nijak nepoužít. Záznamy ze sledování lze použít i v jiné trestní věci v případě, že jde o řízení o úmyslném trestném činu nebo s tím osoba, které je zasahováno do soukromí souhlasí.³⁹

Nejpřísněji upraveným operativně pátracím prostředkem je bezpochyby použití agenta, které je přípustné jen u zločinů se stanovenou horní hranicí trestu minimálně osm let nebo u trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny

³⁸ srov. § 158c zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁹ srov. § 158d zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

a u vybraných hospodářských trestných činů a trestných činů souvisejících s korupcí. Použití agenta lze i u jiných trestných činů pokud je Česká republika vázána mezinárodní smlouvou k jejich stíhání, mezi takové trestné činy patří právě projevy terorismu a extremismu. Agentem ve smyslu trestního řádu je pouze příslušník policie nebo generální inspekce, svoji příslušnost k těmto sborům příslušník zastírá za pomoci krycích dokladů, vytvořené legendy o své osobě. Agent může v rámci svého utajení i podnikat. Orgány veřejné správy jsou povinny k součinnosti s útvary policejního orgánu, které používají agenty a vytváří mu patřičné zázemí. Použití agenta povoluje na žádost vrchního státního zástupce soudce vrchního soudu tak jako u některých úkonů Bezpečnostní informační služby. Agent poté již nepotřebuje další zvláštní povolení k uskutečnění předstíraného převodu podle trestního řádu a povolení ke sledování osob a věcí v rozsahu, kdy takové sledování je prováděnou pouze se souhlasem státního zástupce.⁴⁰

Předstíraný převod a použití agenta zajišťuje pro účely trestního řízení elitní Útvar speciálních činností Služby kriminální policie a vyšetřování, který byl založen na základě přechodu institutů operativně pátracích prostředků ze zákona o policii do trestního řádu. Veškerá činnost tohoto útvaru podléhá utajení.⁴¹

Nesmírným pomocníkem orgánů činných v trestním řízení pro boj s terorismem je také odposlech telekomunikačního provozu a údaje o uskutečňování takového provozu (tzv. provozní a lokalizační údaje). Mnohdy jsou využívány kombinace těchto prostředků, pokud z odposlechu vyjde najevo zásadní informace dojde k nasazení sledování, které kvůli úspoře sil a prostředků nelze provádět nepřetržitě.

3.1.2.2. Trestněprávní rovina terorismu

V předchozí kapitole bylo popsáno jakými prostředky disponují orgány činné v trestním řízení při odhalování pachatelů závažné trestné činnosti - terorismu. V následujících kapitolách budou popsány obdobné prostředky v rukou zpravodajských služeb a tato kapitola má za úkol nastínit čtenáři, které jednání je považováno za terorismus a jeho podporu v teritoriu střední Evropy a jaké za ně hrozí pachatelům sankce.

⁴⁰ srov. § 158e zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴¹ Útvar speciálních činností SKPV, internetové stránky Policie ČR (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/utvar-specialnich-cinnosti-skpvtvar-specialnich-cinnosti-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani.aspx>

Český trestní zákoník pamatuje na terorismus v hlavě deváté dvěma zločiny, jedním je teroristický útok (§ 311) a druhým teror (§ 312). Objektem těchto trestných činů jsou základy České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace.

Subjekt (pachatel) trestného činu teroristického útoku musí splnit několik podmínek pro to, aby byla naplněna skutková podstata tohoto trestného činu. Popis jednání, které je teroristickým útokem je poměrně složitým taxativním výčtem jednání, která sama o sobě mohou být jiným trestným činem, důležité je však splnění podmínky uvedené hned v prvním odstavci § 311 trestního zákoníku a sice, že pachatel musí jednat v úmyslu poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost České republiky, narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu České republiky nebo mezinárodní organizace, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný orgán veřejné moci nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala, opominula nebo trpěla. K naplnění subjektivní stránky (zavinění) trestného činu teroristický útok je potřeba pachateli prokázat nejen úmysl k poškození ústavního zřízení, ale zároveň i úmysl k jednání popsanému v ustanovení § 311 odst. 1 písm. a) až g) TrZ.⁴² Podobnost s jinými trestnými činy v sobě skýtá i výhodu v boji proti terorismu, když se orgánům činným v trestním řízení nepodaří pachateli prokázat úmysl poškodit ústavní zřízení České republiky, může být pachatel potrestán v souladu se zákonem za jiný trestný čin než je čin dle § 311 TrZ. V úvahu přichází trestný čin vraždy, vydírání, braní rukojmí, vražda nebo jiné trestné činy obecně nebezpečné.⁴³ Teroristický útok spočívá v útoku na život a zdraví, braní rukojmí, provedení únosu, destruktivním poškození infrastruktury, útoku na dopravní prostředek, opatřování zbraní s hromadným účinkem, ve vydání množství lidí v nebezpečí. Za trestný čin teroristického útoku je stanovena základní trestní sazba v rozsahu pěti až patnácti let s možností propadnutí majetku uloženého vedle uvedeného trestu odnětí svobody.⁴⁴

Stejný trest pak hrozí pachateli, který teroristickým útokem vyhrožuje nebo k němu veřejně podněcuje nebo který teroristický útok, teroristu nebo člena teroristické skupiny finančně, materiálně nebo jinak podporuje.⁴⁵

Odstavec třetí ustanovení trestního zákoníku o teroristickém útoku pak obsahuje kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k předchozím ustanovením. Vyšší trestní

⁴² Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2010, str. 2787

⁴³ Trestně-právní úprava terorismu, Odbor bezpečnostní politiky, 25.11.2010, (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/trestne-pravni-uprava-terorismu.aspx>

⁴⁴ srov. § 311 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁵ srov. § 311 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

sazba je odvislá od následku způsobeného na životech, zdraví, rozsahu škody na majetku a na postavení občanů, postavení České republiky nebo mezinárodní organizace. Sazba dvanáct až dvacet let, případně výjimečný trest dopadá i na pachatele teroristického útoku jakožto člena organizované skupiny nebo je-li takový čin spáchán za stavu ohrožení státu, případně ve válečném stavu.⁴⁶

Druhý ze dvojice trestných činů teroristického charakteru se v trestním zákoníku nachází v ustanovení § 312, trestný čin teroru. Jde o úmyslné usmrcení jiného člověka v úmyslu poškodit ústavní zřízení České republiky. Trestní zákoník stanoví za tento trestný čin trest odnětí svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečný trest za možného propadnutí majetku současně vedle trestu odnětí svobody. Příprava tohoto trestného činu je trestná stejně jako příprava teroristického útoku.

K naplnění skutkové podstaty trestného činu teroru postačí usmrcení jiného, nemusí dojít k poškození ústavního zřízení České republiky. Plně postačí, že k poškození ústavního zřízení směřovala pohnutka pachatele.⁴⁷ Typickým případem teroru bude spáchání atentátu na čelního představitele státu, ať už střelnou zbraní, nožem nebo jinak podobně účinným prostředkem.

3.1.2.3. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, Národní kontaktní bod pro terorismus při ÚOOZ

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV je útvar policie s působností na celém území České republiky a zabývá se dokumentováním a vyšetřováním organizované trestné činnosti jako jeden ze tří takto zaměřených útvarů (ÚOOZ, NPC a ÚOKFK). ÚOOZ plní dva okruhy základních úkolů. V první řadě útvar získává, soustřeďuje, uchovává, analyzuje a využívá informace důležité pro boj s organizovaným zločinem. Druhý okruh úkolů vyplývá z oblastí trestné činnosti, kterou se útvar zabývá, a to nedovoleným obchodem se zbraněmi a nebezpečnými látkami, obchodem s lidmi a nelegální migrací, násilnou trestnou činností, paděláním a pozměňováním peněz, terorismem a extremismem a rozsáhlou majetkovou trestnou činností. Útvar odhaluje, vyšetřuje a zjišťuje pachatele shora popsané trestné činnosti a

⁴⁶ srov. § 311 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2010, str. 2793

zároveň monitoruje činnosti zločineckých struktur a jejich aktivit na území České republiky.

Útvar sídlí v pražské Zbraslavi v objektu Středočeského krajského policejního ředitelství a je rozdělen do několika odborů podle druhu trestné činnosti kterou se zabývá. V rámci republiky pak existují regionální expozitury útvaru, které řeší organizovanou trestnou činnost v rámci svěřeného území. Expozitury útvaru sídlí v Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Sídla jednotlivých expozitur byla v minulosti spíše utajována, v současné době vlivem úspor byly některé pobočky útvaru sestěhovány do objektů policie, kde sídlí i jiné útvary policie přístupné veřejnosti. Nabízí se otázka zda již takové úspory nevedou k jistému omezení efektivity činnosti policie.

V roce 2002 vznikl v rámci útvaru samostatný odbor terorismu a extremismu rozšířením oddělení terorismu, zařazeného v rámci odboru zabývajícího se násilnou trestnou činností. Policisté odboru terorismu a extremismu sledují aktivity a rozpracovávají rozložení zločineckých struktur souvisejících s mezinárodním terorismem, monitorují projevy terorismu na území České republiky, dokumentují je a jejich činnost směřuje k postavení pachatelů této trestné činnosti před soud. Úkolem policistů odboru je i vyhledávání, dokumentace a zajištění finančních prostředků určených nebo užitých k teroristickým aktivitám. V tomto případě odbor úzce spolupracuje s Finančně-analytickým útvarem Ministerstva financí České republiky. Tímto úkolem se od roku 2007 zabývalo čtvrté oddělení odboru terorismu a extremismu. Ve struktuře odboru nalezneme ještě oddělení třetí, jež má na starost mezinárodní koordinaci boje proti terorismu. Zásadním předělem v oblasti boje proti terorismu byl rok 2009, kdy sloučením prvního a čtvrtého oddělení vznikl Národní kontaktní bod pro terorismus.

Národní kontaktní bod pro terorismus při ÚOOZ

První impuls ke zřízení protiteroristického centra v České republice vzešel jako požadavek od Bezpečnostní informační služby v roce 1995 jako reakce na neutěšenou situaci v oblasti boje proti terorismu, kdy každá ze zainteresovaných složek pracovala bez dostatečné spolupráce s ostatními. Protiteroristické centrum tak jak jej zná teorie má za úkol integrovat a koordinovat boj s terorismem. Problematika terorismu má pak být v takovém centru řešena ve dvou liniích, a to v linii civilní a linii bezpečnostní. Civilní

linie představuje spolupráci ministerstev vnitra, zahraničních věcí, financí a obrany se Státním úřadem jaderné bezpečnosti a v linii bezpečnostní je to spolupráce Policie, zpravodajských služeb a ministerstva obrany, přičemž policie má fungovat jako garant opatření represivních a Bezpečnostní informační služba pak garantem preventivních opatření.⁴⁸

S ohledem na vývoj bezpečnostní situace v zahraničí a některé poznatky bezpečnostních složek o hrozbách teroristickým útokem i u nás v České republice, je až zarážející a s podivem, že protiteroristické centrum vzniká až dlouhých čtrnáct let po zveřejnění prvního požadavku na jeho zřízení, včetně koncepce centra. Protiteroristické centrum Národní kontaktní bod pro terorismus zahájil svoji činnost 30. března 2009.⁴⁹

Národní kontaktní bod pro terorismus funguje jako specializované centrální komunikační, informační a analytické pracoviště Policie České republiky. Hlavním úkolem centra je tedy shromažďování, vyhodnocování a zpracování informací o teroristech a osobách podezřelých z napojení na teroristické organizace. Centrum je propojeno se všemi útvary policie a spolupracuje s ostatními bezpečnostními orgány u nás i v zahraničí. V rámci policie pak centrum vytváří metodiky předcházení, odhalování a vyšetřování teroristické trestné činnosti.⁵⁰

3.1.2.4. Útvar rychlého nasazení (URNA) – Protiteroristická jednotka policie

Útvar rychlého nasazení Policie České republiky je v současné době jedinou policejní protiteroristickou jednotkou v naší zemi. Za zmínku stojí existence obdobné jednotky v rámci policie vojenské, která však byla po mnohých neúspěšných akcích rozpuštěna. Urna je tedy jediným útvarem. Tento specifický policejní útvar má celostátní působnost, je přímo podřízen policejnímu prezidentovi. O jeho nasazení rozhoduje policejní prezident se souhlasem ministra vnitra. Policisté tohoto útvaru zakročují primárně proti teroristům, únoscům osob a dopravních prostředků, nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště závažných trestných činů při jejich zadržení. V minulosti se policisté útvaru rychlého nasazení

⁴⁸ Brzybohatý, M., Terorismus II., POLICE HISTORY, Praha 1999, str. 46

⁴⁹ Zahájení činnosti Národního kontaktního bodu pro terorismus, internetové stránky Ministerstva vnitra (online), (cit. 20.3.2013) dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/zahajeni-cinnosti-narodniho-kontaktneho-bodu-pro-terorismus.aspx>

⁵⁰ NKBT ÚOOZ SKPV, internetové stránky Policie ČR (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/narodni-kontaktni-bod-pro-terorismus.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

zapojili do ochrany našich zastupitelských úřadů v zemích zmínaných vnitřními konflikty na Blízkém východě.⁵¹

Historie jednotky se datuje od roku 1981, kdy Sbor národní bezpečnosti reagoval na rozmáhající se únosy letadel u nás i v zahraničí a na sérii zahraničních teroristických útoků. Po roce 1989 útvar navázal spolupráci s obdobnými zahraničními jednotkami a jeho výcvik, výzbroj a výstroj se již dnes může řadit mezi špičky v Evropě.⁵²

Útvar je tvořen ze tří částí. První sekce je rychlého nasazení, která se skládá ze tří zásahových a jedné výcvikové skupiny. Druhá část je tvořena specialisty na spojovací techniku, dokumentaci, vyjednávání, řízení motorových vozidel a také odstřelovači. Třetí část tvoří zázemí pro dvě části předchozí, patří sem personalista, právník, sekretariát a správa materiálu a výstroje.⁵³

Jednotka má za sebou i několik významných a mediálně známých zákroků. V roce 1995 jednotka zasahovala v pražské restauraci U Holubů, kde zatkla členy a bosse ruskojazyčného gangu. Tento zákrok sice neměl velký význam z hlediska následujícího trestního řízení, ale byl důležitý jako signál do struktur organizovaného zločinu, že Česká republika nehodlá přijmout nálepku klidného zázemí pro nejrůznější kriminálně závadové skupiny osob. Dalším významným zákrokem Útvaru rychlého nasazení bylo zatčení odsouzeného vraha Jiřího Kajínka, kterému se jako jedinému v historii podařilo uprchnout z nejpřísněji střežené české věznice Mírov.

V úvodu této kapitoly bylo uvedeno, že Útvar rychlého nasazení je jednotkou v naší zemi unikátní a proto si zcela jistě zaslouží označení elitní. Elitní znamená i to, že jejími příslušníky se mohou stát pouze špičkově psychicky odolní a fyzicky silní policisté. Základními předpoklady pro možnost ucházet se o místo v jednotce jsou: minimální věk 23 let, odsloužené tři roky u policie a uchazeč musí být plavcem. Výběrové řízení pak probíhá ve třech fázích. V první fázi musí uchazeč projít kompletní zdravotní prohlídkou, psychologickým vyšetřením a velmi náročným testem tělesné zdatnosti. Druhá fáze trvá šest dní a mezi policisty se tomuto testu říká „pekelný týden“. Policisté – uchazeči o místo v protiteroristické jednotce v průběhu pekelného týdne absolvují orientační pochody se zátěží, plní nejrůznější úkoly zaměřené na vytrvalost,

⁵¹ Útvar rychlého nasazení, , internetové stránky Policie ČR (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>

⁵² tamtéž

⁵³ Útvar rychlého nasazení, , internetové stránky Policie ČR (online), (cit.: 20.3.2013) dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>

speciální dovednosti, sílu a manuální zručnost, a to vše za nedostatku spánku. Třetí fáze spočívá v pohovoru a následného rozhodnutí ředitele útvaru o přijetí nebo nepřijetí policisty.⁵⁴

3.1.2.5. Úloha služby pořádkové policie v boji proti terorismu

Služba pořádkové policie je nejpočetnější složkou Policie České republiky. Policisté zařazení v rámci pořádkové policie plní pestrou škálu úkolů v rámci svého výkonu služby a proto je lze považovat za univerzální policisty. S policisty pořádkové policie se setkává občan nejčastěji v ulicích, na obvodních odděleních, při občůzkové činnosti nebo hlídkové službě. Policisté pořádkové policie vykonávají službu na základních útvarech, kterými jsou, jak je již uvedeno výše, obvodní oddělení, v Praze se tato oddělení nazývají místní a pak také oddělení hlídkové služby, pohotovostní jednotky, zásahové jednotky a pořádkové jednotky. Úloha pořádkové policie v boji proti terorismu je nezastupitelná ať už z preventivních důvodů nebo také zkrátka proto, že policisté ze základních útvarů bývají zpravidla první na místě jakékoliv události ohlášené na lince 158.⁵⁵

Preventivní úloha pořádkové policie v boji proti terorismu spočívá v tom, že jsou policisté vidět v ulicích, v blízkosti objektů, které mohou být zájmem teroristických skupin. V roce 2009 se tiskem šířila informace o možném útoku na pražském Josefově (Židovské město). K vybraným objektům byly v této lokalitě rozestavěny nadstandardně ozbrojené hlídky Speciální pořádkové jednotky jako dílčí opatření k zajištění bezpečnosti. Preventivní účel byl bezesbýtku splněn, neboť policisté nadprůměrného vzrůstu vzbudili pozornost nejen procházejících turistů, ale i médií.

Pořádková policie bývá často podceňována zejména v očích veřejnosti a vyzdvihovány jsou elitní zásahové jednotky. Při teroristické akci spojené se zadržením rukojmí mají policisté pořádkových sil nezastupitelnou roli. V krajních případech mohou policisté zakročit proti nebezpečným pachatelům, ale jejich hlavním úkolem u takovéto události bude zajištění místa události tak, aby byl přihlížející dav vytlačen do dostatečně bezpečné vzdálenosti. Při zajištění místa události nejde jen o bezpečí přihlížejících, ale hlavně o psychologické působení na pachatele. Primárním úkolem je totiž izolace pachatelů na menším prostoru a omezení jejich vyjednávacích možností.

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ Vokuš, J, POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Policejní prezidium České republiky, 2. vydání, Praha 2010, str.22

Ostatní činnost policie pak již musí probíhat skrytě. Policisté pořádkové policie se také starají o evakuaci dalších ohrožených občanů, aby nemohlo dojít k zadržování dalších rukojmích.⁵⁶

3.1.3. Zpravodajské služby

Zpravodajské služby patří do organizační struktury orgánů všech vyspělejších států světa. Jejich úkolem je získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu státu.⁵⁷ Zvláštní postavení tajných služeb v hierarchii orgánů státu pramení z oblastí jejich zájmů, kam patří terorismus, extremismus, organizovaný zločin a zpravodajské služby cizích států. Tajné služby mohou dle zákona ke své činnosti využívat specifické metody prostředky při plnění svých úkolů zejména kvůli oblastem kterým se věnují, zároveň je však důležité připomenout, že u zpravodajské služby jsou orgány státu a proto je potřeba aby jejich činnost probíhala *secundum et intra legem*⁵⁸, tedy v podřízenosti ústavě, zákonům a dalším obecně závazným právním předpisům.⁵⁹

V České republice fungují tři zpravodajské respektive tajné služby, jsou to: Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství. Vojenské zpravodajství je součástí ministerstva obrany a přestože plní úkoly v oblasti boje proti terorismu, věnují se následující kapitoly této práce službám nevojenským. Hlavním rozdílem mezi Bezpečnostní informační službou a Úřadem pro zahraniční styky a informace je odlišná jejich teritoriální působnost, když Bezpečnostní informační služba působí uvnitř na území České republiky, proto je označována jako vnitřní zpravodajská služba a Úřad pro zahraniční styky a informace působí v zahraničí, přičemž plní v podstatě stejné úkoly ve stejných oblastech zájmů. Z této rozdílné teritoriální působnosti vyplývá i potřeba na odlišnou právní úpravu činnosti služeb. Právní úprava vnějších zpravodajských služeb bývá zpravidla volněji formulovaná, obecnější a někdy pouze rámcová, a to v souvislosti s povahou činnosti na území mimo vlastní stát, která může být v kolizi s právem zahraničních zemí. Určitá míra mimoprávních aktivit rozvědných služeb, nikoliv na území vlastního státu je tak realitou.⁶⁰ Za jistou zajímavost lze považovat existenci některých zahraničních

⁵⁶ Brzybohatý, M., Terorismus I., POLICE HISTORY, Praha 1999, str 98

⁵⁷ srov. § 2 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

⁵⁸ *secundum et intra legem* – na základě a v mezích zákona

⁵⁹ Pokorný L., Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb, PA ČR, Praha, 2007, str. 7

⁶⁰ Pokorný L., Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb, PA ČR, Praha, 2007, str. 11

zpravodajských služeb ještě poměrně donedávna bez jakékoliv legislativní úpravy. Jde především o tajné služby Velké Británie, vnitřní MI5 a vnější MI6 a Spolkovou zpravodajskou službu BND ve Spolkové republice Německo. Tento nedostatek byl odstraněn a tajné služby byly upraveny řádnou legislativou na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století.⁶¹

3.1.3.1. Bezpečnostní informační služba

Bezpečnostní informační služba vznikla dne 30. července 1994 zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě ze dne 7. července 1994. Služba prošla nesnadným vývojem spojeným se změnami v naší společnosti po roce 1989. Obzvláště složité bylo období mezi roky 1990, kdy zanikla Státní bezpečnost, a právě rokem 1994. V tomto období působilo na našem území postupně několik tajných služeb. Prvním z nich byl Úřad pro ochranu ústavy a demokracie federálního ministerstva vnitra, který byl po osmi měsících své existence přetransformován na Federální informační službu. Federální informační služba federálního ministerstva vnitra existovala pouhý půlrok, její nástupnickou zpravodajskou službou byla Federální bezpečnostní informační služba, ze které se následně vyvinula přijetím příslušných zákonů Bezpečnostní informační služba České republiky a posléze v červenci 1994 vznikla Bezpečnostní informační služba v dnešní podobě.

Jak již bylo nastíněno BIS je vnitřní zpravodajskou službou, působící na území České republiky a s ohledem na její úkoly v oblasti odhalování činnosti zpravodajských služeb cizích zemí a ochrany před takovými činnostmi se často v souvislosti s označením BIS setkáváme s termínem kontrarozvědka. Další oblasti zájmu Bezpečnostní informační služby stanoví zákon o zpravodajských službách⁶², jsou to zejména informace o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, informace o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství, o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky a konečně informace týkající se organizovaného zločinu a terorismu.⁶³ Vnitřní organizace BIS a bližší vymezení její činnosti je dán Statutem Bezpečnostní informační služby, který schvaluje

⁶¹ Pokorný L., Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb, PA ČR, Praha, 2007, str. 13

⁶² zákon č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách České republiky

⁶³ srov. § 5 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách České republiky

usnesením vláda⁶⁴ a jeho provedení je uloženo řediteli BIS. Řediteli BIS je zároveň usnesením vlády uložena povinnost publikovat takto schválený Statut vnitřním předpisem.⁶⁵ Ředitele Bezpečnostní informační služby jmenuje po projednání v příslušném výboru poslanecké sněmovny vláda, ta jej také odvolává, přičemž odvolání již žádnému předchozímu projednání ve výboru poslanecké sněmovny nepodléhá. Bezpečnostní informační služba podléhá parlamentní kontrole a v poslanecké sněmovně je k tomuto účelu zřízena komise pro kontrolu BIS. BIS při své činnosti v zájmových oblastech používá specifické prostředky k získávání informací. Tyto specifické prostředky upravuje blíže zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.

3.1.3.1.1. Zákon o Bezpečnostní informační službě

Jak již bylo naznačeno v úvodu předchozí kapitoly, byla Bezpečnostní informační služba zřízena zákonem č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě. Tento zákon byl za dobu své účinnosti celkem dvanáctkrát novelizován a většina těchto novel upravovala pracovní vztahy příslušníků bezpečnostní informační služby. Právní úprava pracovních vztahů příslušníků služby ze zákona o Bezpečnostní informační službě zmizela přijetím zákona č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Zpravodajské činnosti jako takové se týkaly novely pouze dvě⁶⁶, a to změny zákonů související s přijetím zákona o Vojenském zpravodajství, kterým se měnily i některé otázky použití specifických prostředků Bezpečnostní informační službou a dále změna zákona o BIS v souvislosti s přijetím nového zákona o Policii České republiky.

Zákon o bezpečnostní informační službě byl podroben i kontrole Ústavním soudem, přičemž v několika případech se ústavní stížnosti opět týkaly pracovněprávních sporů mezi příslušníky a Bezpečnostní informační službou. Pro zpravodajskou činnost byla relevantní ústavní stížnost spojená s návrhem na zrušení části zákona ze dne 18. října 1995, kterou se skupina 46 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky domáhala zrušení části ustanovení § 16 odst. 1 zákona o BIS. Toto ustanovení

⁶⁴ srov. § 6 zákona č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách České republiky

⁶⁵ Usnesení vlády České republiky ze dne 28. července 2004 č. 759 ke Statutu Bezpečnostní informační služby

⁶⁶ změny zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě týkající se zpravodajské činnosti: 1) zákon č. 290/2005 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o Vojenském zpravodajství 2) zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky

opravňuje kontrarozvědku ukládat, uchovávat a využívat údaje o fyzických osobách, jestliže to je relevantní k plnění úkolů služby v rámci její působnosti. Skupina poslanců měla za to, že shromažďování údajů o osobách mladších 18 respektive 15 let Bezpečnostní informační službou je protiústavní s ohledem na ustanovení ústavních zákonů upravujících zvláštní ochranu dětí. Ústavní soud však došel k závěru, že tato zvláštní ochrana je dána pouze proti nezákonným zásahům do soukromí dítěte. Shromažďování údajů o osobách mladších 18 let je pak v souvislosti s působností Bezpečnostní informační služby více než žádoucí s ohledem na trendy v oblasti extremismu, kdy k radikálním postojům a činnostem inklinují již děti okolo 12. roku věku. Ústavní soud tedy tuto stížnost po prozkoumání všech relevantních podkladů nálezem ze dne 10. dubna 1996 zamítl. Nález byl publikován ve sbírce zákonů pod číslem 124/1996 Sb.

Zákon o Bezpečnostní informační službě upravuje postavení jejích příslušníků, vymezuje specifické prostředky získávání informací, evidence vedené službou a náhradu škody pro osoby jednající ve prospěch služby. Dále tento zákon upravuje kontrolu, které služba podléhá a povinnost mlčenlivosti členům kontrolního orgánu.

Příslušníci Bezpečnostní informační služby plní úkoly v působnosti stanovené zákonem o zpravodajských službách, ve vztahu ke službě jsou ve služebním poměru. Každý příslušník má povinnost při plnění úkolů služby dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní a zároveň usilovat, aby v souvislosti s jeho činností nevznikla škoda nebo jiná nepřiměřená újma. Pokud je to v zájmu služby žádoucí prokazuje se příslušník předložením služebního průkazu a ústním prohlášením: „Bezpečnostní informační služba“. Vzhledem k tomu, že BIS je ozbrojeným bezpečnostním sborem jsou i její příslušníci ozbrojeni služebními zbraněmi, které ovšem smí použít pouze v rámci mezi nutné obrany a krajní nouze.⁶⁷

K plnění úkolů ve své působnosti služba využívá specifické prostředky získávání informací, mezi které řadíme zpravodajské prostředky a využívání služeb osob jednajících ve prospěch služby. Pojem „osoby jednající ve prospěch“ není veřejnosti příliš známý, častěji se lze setkat s výrazy jako *agent*, *informátor* a další. Zpravodajskými prostředky jsou zpravodajská technika, krycí prostředky a doklady a sledování.

⁶⁷ srov. §§ 2 – 5 zákona č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě

Po právní stránce je nejpřísněji upraveno použití zpravodajské techniky z důvodu zásahu do základních práv a svobod občanů. Použití zpravodajské techniky je vázáno na písemné povolení předsedy senátu vrchního soudu po předchozí žádosti, která musí obsahovat druh techniky, která má být použita, totožnost osoby, proti které je taková technika použita a v případě, že je touto osobou ústavní činitel nebo má být technikou zasaženo do práva nedotknutelnosti obydlí, pak musí žádost obsahovat i tyto údaje. Soudce pak o žádostech na povolení použití zpravodajské techniky rozhoduje bezodkladně. V případě, že soud o žádosti o povolení použití zpravodajské techniky nevyhoví je povinen své rozhodnutí zdůvodnit, v opačném případě zdůvodňovat nemusí. Zpravodajskou technikou rozumíme takové technické prostředky a zařízení, která jsou používána utajovaným způsobem a zasahuje se jejich užitím do základních práv a svobod občanů. Zpravodajská technika se používá zejména k odposlouchávání nebo zaznamenávání telekomunikačního provozu, odposlouchávání prostor (štěnice, mikrokamery), vyhledávání a otevírání dopravovaných zásilek, vyhledávání prostředků znesnadňujících plnění úkolů služby (rušičky). Bezpečnostní informační služba může technicky zabezpečit použití zpravodajské techniky i pro jiný oprávněný subjekt, pokud o to požádá a je vybaven patřičným soudním povolením. Stejně tak může pro Bezpečnostní informační službu technicky zajistit použití zpravodajské techniky jiný oprávněný orgán. Služba musí předložit tomuto orgánu povolení. Tato spolupráce existuje zejména mezi bezpečnostními sbory. Bezpečnostní informační služba velice úzce spolupracuje s Útvarem zvláštních činností Služby kriminální police a vyšetřování, který zabezpečuje odposlouchávání telekomunikačního provozu, včetně údajů o takovém provozu, jako servisní složka pro ostatní bezpečnostní sbory disponující oprávněními k takovým úkonům.

Mezi zpravodajské prostředky řadíme rovněž krycí prostředky a krycí doklady. Tyto prostředky a doklady slouží k utajení skutečné totožnosti příslušníka nebo k utajení zájmu nebo objektu služby je-li toto utajení nutné pro plnění úkolů služby. Institut krycích prostředků Bezpečnostní informační služba nevyužívá příliš hojně, neboť vlastnictví nemovitostí služby není v katastru nemovitostí nijak zastíráno i v případech, že se nejedná o expozitury služby, ale o strategicky rozmístěné byty. Vlastnictví nemovitostí není nijak zastíráno ani v rámci odběru elektrické energie, kdy v interních evidencích elektrárenské společnosti lze vyhledat každý objekt patřící Bezpečnostní informační službě, což je ve spojení s dostupnými mapami na internetu zarážející. Krycí doklady k utajení totožnosti příslušníka mají svá pravidla, nesmí se

jednat o průkazy žijících osob, průkaz ústavního činitele, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, guvernéra České národní banky a služební průkaz státního zástupce. Spolu s vydáním krycího dokladu je žádoucí, aby byly patřičné údaje zavedeny do informačních systémů veřejné správy jako je například centrální registr obyvatel. Orgán spravující takový informační systém je povinen poskytnout službě potřebnou součinnost. O vydání a použití krycího dokladu rozhoduje ředitel Bezpečnostní informační služby.

Posledním ve výčtu zpravodajských prostředků je sledování osob a věcí a jeho dokumentace. O použití sledování a jeho dokumentaci rozhoduje ředitel nebo jím určený vedoucí organizačního útvaru. Bezpečnostní informační služba disponuje pouze malým útvarem sloužícím právě ke sledování osob a věcí. Z tohoto důvodu využívá služeb Útvaru zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky a dále služeb Odborů operativní dokumentace Služby kriminální policie a vyšetřování zřízených při jednotlivých krajských ředitelstvích policie. Příslušníci Bezpečnostní informační služby i policie se vzdělávají v dovednostech sledování osob i obraně proti sledování ve Školském účelovém zařízení Ministerstva vnitra v Praze – Ruzyni.

Bezpečnostní informační služba k získávání informací z okruhů svých zájmů využívá rovněž osob jednajících v její prospěch, tedy činnosti agentů. Agentem se může stát fyzická osoba starší 18 let, která utajeným způsobem a dobrovolně poskytuje službě při plnění jejích úkolů nejrůznější služby. Agenty si služba zpravidla vybírá sama s ohledem na oblast jejího zájmu. Bezpečnostní služba je povinna chránit agenta před jeho vyzrazením a před vznikem újmy ať už na cti, životě, zdraví nebo majetku agenta, která by mohla vzniknout v přímé souvislosti s poskytováním služeb ve prospěch Bezpečnostní informační služby.

Bezpečnostní informační služba je oprávněna utajeným způsobem shromažďovat informace o fyzických a právnických osobách ve svých interních evidencích. Tato evidence se stala předmětem ústavní stížnosti skupiny poslanců, jak je popsáno v úvodu této kapitoly. Služba je oprávněna takové údaje získávat způsobem, kdy je účel získání takových informací zastírán jiným účelem. Informace v evidencích služby jsou archivovány.

Podmínky a způsob použití specifických prostředků získávání informací, druhy a způsob evidencí upravuje vnitřní předpis Bezpečnostní informační služby vydaný ředitelem služby.⁶⁸

Stát je odpovědný za škodu, která vznikla osobě agenta i kterou způsobil agent při činnosti ve prospěch služby. Dříve odpovídal stát za újmu agenta způsobenou na zdraví a životě, vzniklou při činnosti ve prospěch služby podle předpisů o odškodnění pracovních úrazů a nemocí z povolání, v současnosti (od 1.1.2013) se výše náhrady takové škody určuje dle ustanovení o odpovědnosti za škodu na zdraví podle občanského zákoníku.

Činnost Bezpečnostní informační služby je kontrolována Poslaneckou sněmovnou, která pro tento účel zřizuje zvláštní kontrolní orgán. Kontrolní orgán je sedmičlenný a jeho členy mohou být pouze poslanci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna zřídila Stálou komisi pro kontrolu Bezpečnostní informační služby jejíž členy v současné době jsou tyto poslanci: Richard Dolejš (předseda), Mgr. Zdeněk Bezcný, Ph.D., Jan Hamáček, David Kádner, JUDr. Marie Rusová, JUDr. Pavel Staněk a Ing. David Vodrážka. Členové této komise disponují řadou oprávnění, mohou vstupovat do objektů bezpečnostní informační služby, ovšem pouze v doprovodu ředitele nebo jím pověřeného příslušníka. Komise pro kontrolu BIS získává informace od ředitele BIS a ty jsou dvojího druhu. Jsou to informace předkládané kontrolní komisi vždy a pak informace, které ředitel předkládá na žádost komise. Ex lege předkládá ředitel komisi podklady o rozpočtu Bezpečnostní informační služby a jeho plnění, statut Bezpečnostní informační služby, písemná zadání úkolů uložených vládou nebo prezidentem republiky a vnitřní předpisy upravující použití specifických prostředků získávání informací a vnitřní předpisy o evidencích vedených službou.⁶⁹ Některé informace a podklady předkládá ředitel služby kontrolní komisi pouze pokud si je tato komise vyžádá. Komise si od ředitele služby může vyžádat zprávu o činnosti služby, zprávu o použití zpravodajských prostředků, jejich druhů, jejich počtů s uvedením oblastí ve kterých je služba činná. Komise může požadovat od ředitele vysvětlení v případech, kdy má za to, že služba nezákonně omezuje nebo poškozují práva a svobody občanů. Otázkou je, zda má ředitel služby povinnost toto vysvětlení podat. Každé porušení zákona příslušníky služby je pak komise povinna

⁶⁸ srov. § 148 odst. 2 zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

⁶⁹ srov. § 19 odst. 2 zákona o BIS

oznámit řediteli služby a nejvyššímu státnímu zástupci. Členové kontrolní komise jsou vázáni povinností mlčenlivosti.

3.1.3.1.2. Vývoj bezpečnostní situace od roku 1989

Vývoj bezpečnostní situace na našem území z hlediska možného rizika teroristického útoku lze odvodit ze společenského a politického vývoje ve světě. Tato rizika však nelze stoprocentně určit vycházíme-li pouze z otevřených zdrojů. Poněkud přesnějším vodítkem nám může být každoročně vydávaná Výroční zpráva o činnosti Bezpečnostní informační služby jejíž část se věnuje rizikům teroristického útoku s ohledem na společenský vývoj nejen v zahraničí, ale i u nás.

Po roce 1989 u nás prakticky neexistoval boj proti terorismu, neboť Státní bezpečnost zanikla a Československá federativní republika a později Česká republika se na mezinárodním poli začala ubírat zcela opačným směrem než doposud. Do jisté míry se dá říci, že do roku 1989 byl terorismus na našem území podporován.⁷⁰ Vývoj demokratických zpravodajských služeb byl na svém počátku. Problematika boje proti terorismu a organizovanému zločinu byla do působnosti Bezpečnostní informační služby svěřena zákonem o zpravodajských službách z roku 1994.

V letech 1996 – 1997 vyhodnotila Bezpečnostní informační služba jako hlavní zdroje hrozící teroristickým útokem islámský fundamentalismus a některé projevy levicového a pravicového extremismu. S ohledem na předchozí vývoj byla situace z hlediska mezinárodního terorismu hodnocena jako nepřehledná, každá složka a každý útvar pracoval v rámci svých předpisů samostatně a proto byl formulován požadavek a zahájena první jednání ke zřízení centra⁷¹, kde by se sbíhaly informace relevantní v boji proti terorismu od všech zainteresovaných složek a byly patřičně vyhodnocovány a přijímána adekvátní opatření.⁷²

V dalším hodnoceném období, tedy v letech 1998 – 1999, došlo k pojmenování určitých rizik spojených s přítomností některých zahraničních institucí na našem území. Zejména jde o instituce Spojených států amerických a Izraele. Velkou pozornost

⁷⁰ viz. kap. 2.4.3. Role ČSSR na poli mezinárodního terorismu (Zastávka u Brna)

⁷¹ viz. kap. 3.1.2.3. Národní kontaktní bod pro terorismus při ÚOOZ SKPV PČR

⁷² Zpráva o činnosti za rok 1996 a 1997, výroční zpráva Bezpečnostní informační služby (online), (cit. 20.2.2013). Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/1998-06-01-zprava-o-cinnosti-za-rok-1996-a-1997.html>

zahraničních zpravodajských služeb vzbudilo zahájení vysílání Rádia Svobodná Evropa – Rádia Svoboda do Iráku a Íránu.⁷³

Bezpečnostní situace v České republice se výrazně změnila po teroristickém útoku v New Yorku 11. září 2001 a po zapojení českých vojenských jednotek do misí v Iráku a Afghánistánu. Jako zcela reálná se jevila hrozba útoku na budovu Rádia Svobodná Evropa, podrobněji o této hrozbě pojednává následující kapitola. Byla zahájena jednání k přesunu redakce rádia z bezpečnostně nevyhovující budovy bývalého Federálního shromáždění v centru Prahy do bezpečnější lokality⁷⁴.

O České republice se od roku 2002 stále častěji hovoří jako o destinaci příhodné pro zázemí osob spojených s terorismem. Později, v září a říjnu roku 2006, byla zaznamenána další zcela reálná hrozba teroristického útoku vedeného proti Izraelským cílům v období židovských svátků. Nejen islámský fundamentalismus může znamenat ohrožení teroristickým útokem.

Na přelomu roku 2006 a 2007 vznikla na Táborsku formace několika radikálních pravicových extremistů, která pod názvem „White Justice“ plánovala teroristické útoky proti mnohým představitelům státu. K tomuto účelu se zdokonalovala v bojových uměních, střelbě a vedla seznam osob, které je potřeba zlikvidovat. Tato skupina byla za velké pozornosti médií rozkryta policií v roce 2009 a její čelní představitelé na jaře 2012 odsouzeni. Výše zmíněnou aktivitu pravicových extremistů „White Justice“ lze vzít spíše jako pokus stylizovat se do role bojovníků bez většího reálného rizika, čemuž odpovídala i výše trestů vyměřených soudem pro hlavní organizátory této formace, když jen jeden z nich byl spojen s přímým odnětím svobody.

3.1.3.1.3. Plánování útoků na rádio Svobodná Evropa

Bezpečnostní informační služba v rámci svého plnění úkolů při monitorování činnosti cizích zpravodajských služeb na našem území a při plnění úkolů boje proti terorismu odhalila plánování teroristického útoku a svojí soustavnou činností zároveň napomohla zmařit tento útok. Šlo o plánovaný útok na redakci Rádia Svobodná Evropa – Rádia Svoboda (orig. název Radio Free Europe – Radio Liberty), která v roce 1994 přesídlila z německého Mnichova do Prahy do budovy bývalého Federálního shromáždění rozkládajícího se v pomyslném trojúhelníku tvořeného z ulic Legerova,

⁷³ Zpráva o činnosti za rok 1998 a 1999, výroční zpráva Bezpečnostní informační služby (online), (cit. 20.2.2013). Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2000-06-01-zprava-o-cinnosti-za-rok-1998-a-1999.html>

⁷⁴ redakce Rádia Svobodná Evropa – Rádia Svoboda byla přestěhována v květnu 2009 do lokality pražského Hagiboru do nově postavené budovy, považované za jednu z nejbezpečnějších na světě.

Wilsonova a Vinohradská. Ve středu 30. října 1998 zahájilo Rádio Svobodná Evropa své vysílání do totalitního Iráku, ovládaného režimem Saddama Husseina.

Irácká vláda tuto skutečnost označila jako nepřátelský akt směrem k Iráku a z České republiky stáhla svého velvyslance. Již v tuto chvíli upozornili analytici Bezpečnostní informační služby na riziko možného teroristického útoku na našem území organizovaného z arabského světa. Mnohé islámské státy disponují takovými prostředky, že pro ně organizace takového útoku nepředstavuje větší problém. Není tajemstvím, že součástí diplomatických misí jsou pracovníci zpravodajských služeb a úkolem BIS je monitorovat jejich činnost. Ani irácká diplomatická mise nebyla pozadu a v rámci jeho velvyslanectví v Praze pracovalo na našem území několik příslušníků irácké tajné služby.

Na jaře roku 1999 byl zachycen zvýšený zájem o budovu bývalého federálního shromáždění ze strany osob ve kterých byli později ztotožněni právě pracovníci iráckého velvyslanectví, příslušníci irácké špionáže. Tito muži si opakovaně fotografovali a natáčeli budovu Rádía Svobodná Evropa a její okolí. Na podzim roku 2000 pak Bezpečnostní informační služba získala zásadní informaci přímo z irácké ambasády o tom, že irácký vůdce Hussein dal pokyn své tajné službě k násilnému narušení vysílání Rádía Svobodná Evropa do Iráku. V listopadu roku 2000 obdržel od Ministerstva zahraničních věcí České republiky irácký chargé d'affaires protestní nótu. Zájem irácké tajné služby o budovu rádia ovšem nijak neustal a tak byl v dubnu 2001 z Prahy vyhoštěn druhý tajemník irácké ambasády, konzul Al Ani Ahmed Khalil Ibrahim Samir, příslušník irácké tajné služby.

V září 2001 došlo k teroristickému útoku na budovy Světového obchodního centra v New Yorku. Zpravodajské služby demokratických zemí pracují na plné obrátky a budova Rádía Svobodná Evropa byla vyhodnocena jako jeden z dalších možných cílů teroristického útoku. Budovu od této chvíle střežili policisté útvaru rychlého nasazení, byl zde vybudován betonový zátaras a přistaven obrněný transportér.

V květnu 2002 obdrží zpravodajský důstojník informaci od svého agenta, která je již zcela konkrétní. Útok na budovu Rádía Svobodná Evropa má být veden z některého domu ve Washingtonově ulici, která leží přímo naproti redakci. Plán útoku počítá s pronájmem nebo koupí bytu v horních patrech zmíněného domu.

V polovině roku 2002 se stále více množí zprávy o chystaném útoku na Irák americkou armádou. V Praze je obměněn celý diplomatický sbor a je dokonce posílen. V březnu pak začíná vojenská operace v Iráku a ve stejném čase jsou z České republiky

vypovězení i čtyři iráčtí diplomaté, příslušníci irácké tajné služby a rovněž irácký chargé d'affaires. Dne 12. dubna 2003 získává příslušník BIS od svého agenta poznatky o tom, že v budově iráckého velvyslanectví je připraven rozsáhlý zbrojní arzenál včetně malé mobilní rakety RPG-7. Bezpečnostní informační služba ve spolupráci s policií a Ministerstvem zahraničních věcí zahájila jednání k vydání zbraní iráckou ambasádou neboť objekt ambasády je nedotknutelným územím cizího státu a české orgány nejsou oprávněny k jakémukoliv zásahu. Jednání dopadla úspěšně a 29. dubna 2003 si policisté v budově iráckého velvyslanectví přebírají jedenáct pistolí, čtyři samopaly a již zmíněnou malou raketu RPG-7.

Celý tento příběh vychází z publikace vydané Bezpečnostní informační službou jako prezentace výsledku své činnosti.⁷⁵ Pozornému čtenáři neujde několik zásadních věcí, které lze považovat přinejmenším za sporné. Tou hlavní jsou poměrně velké časové prodlevy ve zjištěných skutečnostech a přijatých opatřeních, nebo vyjádření ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby z roku 2004⁷⁶, ve které se píše: „*Stejně jako v předchozím období i v roce 2004 BIS prověřovala osoby, u nichž existovalo podezření ze sledování budovy RFE/RL. Jednalo se o osoby arabského původu, které se pohybovaly v okolí budovy RFE/RL a jejich chování bylo podezřelé. Spojitost s možnou přípravou teroristického útoku však v žádném z těchto případů nebyla prokázána.*“ a dále: „*V minulosti mezi nejrizikovější patřila činnost zpravodajských služeb Iráku. Po svržení režimu Saddama Husseina však přestaly být tyto bývalé zpravodajské služby aktivní, a proto v současné době nepředstavují žádnou hrozbu na území ČR.*“. Celý příběh vzbuzuje pochybnosti, zda plánovanému útoku na budovu Rádia Svobodná Evropa skutečně zabránila činnost Bezpečnostní informační služby nebo společenský vývoj ve světě. Otázkou je, jakým způsobem by postupovala BIS a irácká tajná služba v případě, že by režim Saddama Husseina nebyl svržen, ale to se již pohybujeme na poli čirých spekulací.

3.1.3.2. Úřad pro zahraniční styky a informace

Úřad pro zahraniční styky a informace je vnější civilní zpravodajskou službou České republiky. I tento úřad prošel složitým vývojem po roce 1990 až do současné podoby. Socialistickým předchůdcem dnešního úřadu byla I. správa Sboru národní

⁷⁵ Šubert Jan, RAKETOVÝ ÚTOK NA SVOBODNOU EVROPU NEVYŠEL, BIS zastavila operaci irácké zpravodajské služby, Bezpečnostní informační služba, Praha, 2009, str. 12

⁷⁶ Výroční zpráva 2004, výroční zpráva Bezpečnostní informační služby (online), (cit. 20.2.2013). Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2005-06-01-vyrocní-zprava-2004.html>

bezpečnosti – hlavní správa rozvědky Sboru národní bezpečnosti pro boj proti vnějšímu nepříteli, později I. správa Federálního ministerstva vnitra. Po zrušení všech útvarů státní bezpečnosti ke dni 15. února 1990 na základě rozkazu ministra vnitra č. 16 ze dne 31. ledna 1990 byla dočasně vytvořena Zpravodajská služba Federálního ministerstva vnitra.⁷⁷ Následoval vznik Úřadu pro zahraniční styky a informace Federálního ministerstva vnitra, poté Úřad Ministerstva vnitra České republiky pro zahraniční styky a informace. Současný úřad byl zřízen zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách účinným od 30. července 1994.

Z důvodů, které jsou uvedeny v úvodu kapitoly o zpravodajských službách této práce, je působnost úřadu zákonem vyjádřena jen velmi obecně, když má úřad ze zákona povinnost zabezpečovat informace mající původ v zahraničí, důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničně politických a ekonomických zájmů České republiky.⁷⁸

K plnění úkolů v rámci své působnosti má úřad rovněž možnost využívat specifických prostředků získávání informací a dalších prostředků k utajení své činnosti. Použití takových prostředků nepodléhá prakticky žádnému povolení, a to ani v případech, kdy tyto činnosti zajišťuje pro úřad například útvar BIS nebo policie. Činnost úřadu nepodléhá ani parlamentní kontrole, byť s ní zákon o zpravodajských službách počítá, do současné doby nebyla přijata příslušná legislativní opatření.

O Úřadu pro zahraniční styky a informace není snadné získat jakékoliv informace, krom těch, které jsou uvedeny na jeho internetových stránkách. I tyto údaje jsou však velmi obecné, a tak lze úřad považovat na české poměry skutečně za instituci tajnou. V minulosti došlo k prozrazení sídla úřadu v Kobylisích na Praze 8 a jeho pobočky Na Pavím vrchu, nikoliv však vinou úřadu, ale nedůsledností z řad poslanců, když se záležitosti umístění úřadu projednávaly na veřejném jednání.

4. Hrozba teroristického útoku na objekty v ČR

V předchozích kapitolách bylo popsáno několik situací, kdy byla Česká republika vážně ohrožena teroristickým útokem. Nejzávažnější hrozby se týkaly redakce Rádia Svobodná Evropa – Rádia Svoboda po roce 1998 v souvislosti se zahájením vysílání do totalitního Iráku a Íránu a na podzim v roce 2006 Pražského židovského města. K oběma hrozbám přijaly příslušné instituce bezpečnostní opatření a k žádným útokům nedošlo. Největší riziko pro Českou republiku plyne z jejich

⁷⁷ Pokorný L., Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb, PA ČR, Praha, 2007, str. 29

⁷⁸ srov. § 5 odst. 2 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

mezinárodních závazků v rámci NATO. K otázce hrozby teroristického útoku se vyjádřil i plk. Mgr. Jiří Ráž, vedoucí Odboru terorismu a extremismu Útvaru odhalování organizovaného zločinu SKPV PČR: „Podle naší úrovně poznání nepůsobí v České republice trvale žádná teroristická organizace. V naší zemi taktéž nedošlo k otevřeným projevům teroristických aktivit, jako jinde v Evropě. Jednoznačně jsme však zaznamenali pobyt osob majících přímé napojení na mezinárodní terorismus.

Dalším faktem, který však není příliš znám, je skutečnost, že i vůči České republice byl vyhlášen džihád⁷⁹. Na naší zemi se nyní vztahuje fatwa⁸⁰ talibánských učenců o nutnosti vyhlásit džihád každému, kdo se účastní útoku na Afganistán. V souvislosti s invazí do Iráku byla podobná fatwa vyhlášena také šiitskými duchovními z iráckého jihu. Vůči české republice jako evropské zemi bylo směřováno i ukončení tříměsíčního příměří, které jako důkaz „dobré vůle“ vyhlásil Usáma bin Ládín v dubnu 2004 po atentátech v Madridu, kdy požadoval stažení spojeneckých vojsk z Iráku.“⁸¹

Již tedy není otázkou, zda České republice hrozí teroristický útok, ale spíše kdy přijde. Situace je v naší zemi zdánlivě klidná, ale je třeba mít na paměti všudypřítomné reálné riziko. Tvrzení, že toto riziko není akutní je velice relativní.

⁷⁹ džihád – svatá válka muslimů proti nevěřícím

⁸⁰ fatwa – doporučení, právní názor vyjádřený muslimskou právní a morální autoritou hodný následování, často je pro fatwu používán i nepřesný překlad jako rozsudek (nejčastěji rozsudek smrti)

⁸¹ GÖTTINGER, V. Sborník z mezinárodní konference na téma Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu. Brno : Ústavní soud České republiky, 2008, str. 55

5. Závěr

Terorismus z pohledu české veřejné správy není zdánlivě vůbec podceňován a jak samotná tato práce popisuje, celá řada orgánů státní správy se jím vážně zabývá, přesto je možné zaznamenat jistý liknavý přístup politické reprezentace země k vážným požadavkům bezpečnostních složek. Jako příčinu této liknavosti politiků lze vnímat postoj české veřejnosti, která dlouhodobě nebezpečí terorismu nevnímá a tento postoj se tak promítá i do činnosti jejích zástupců v roli zákonodárce. Příkladem za všechny liknavého přístupu je uvedení protiteroristického centra do provozu čtrnáct let od prvních vážných požadavků, když se v průběhu následujících let od tohoto požadavku fenomén terorismu jednoznačně vyvíjel a byly zaznamenány jisté hrozící aktivity směrem k České republice.

Studiem mnoha materiálů jsem dospěl tedy k názoru, že české bezpečnostní složky jsou plně připraveny čelit hrozbám terorismu a dokonce jsou na případný teroristický útok dobře připraveny. U veřejnosti mám bohužel co se připravenosti týče jisté pochybnosti. Česká veřejnost se málo angažuje a stará o své okolí, možná vlivem minulého režimu. Ve vývoji postojů české veřejné správy k tématu terorismu je i jeden velký paradox, a sice skutečnost, že socialistické Československo podporovalo teroristy, samo útočilo na instituce, kterých jsme se v delším časovém horizontu po roce 1989 stali členy. Nebo útočilo na instituci, které později Česká republika poskytla azyl. Tento paradox však není ve světě neznámý, poukázat můžeme i na roli USA v podpoře a vyzbrojování Afghánských povstalců v bojůvkách proti Sovětskému svazu.

Mám-li se zamyslet nad otázkou, proč se Česká republika ještě nestala terčem vážnějšího teroristického útoku organizovaného islámskými radikály, pak jsem přesvědčen, že je to z několika možných příčin. V rizikovém zahraničí jsme díky své minulosti před rokem 1989 vnímáni pozitivně jako přátelé a ještě se do těchto destinací nedostaly informace o velkých politických změnách. Druhým důvodem může být skutečnost, že se teroristé nechtějí připravit o celkem klidné zázemí pro další plánování a odpočinek, byť si mnohdy neuvědomují, že naše složky nad jejich aktivitami bdí. Poslední z možných příčin je pro mne nejprozaičtější a myslím si, že i nejpravděpodobnější, a sice ta, že zkrátka nejsme jakožto Česká republika atraktivním cílem a případný útok na naši zemi by teroristům nepřinesl tolik požadovanou světovou pozornost a publicitu. Proto bych svoji práci rád uzavřel s tím, že doufám, že budeme mít ještě nějaký čas v české kotlině klid.

6. Summary

Terrorism from the perspective of the Czech public administration not seem to ever underestimated, and how this paper describes, many government authorities dealing with it seriously, yet it is possible to record a certain dilatory approach to the political establishment of the country demands a serious security forces. As the cause of this inertia can be perceived attitude of politicians Czech public who perceive a long-term threat of terrorism and this attitude as reflected in the activities of its representatives in the legislature's role. An example for all dilatory approach is to introduce anti-terrorism center in operation for fourteen years from the first serious requirements, when in the following years from this requirement, the phenomenon of terrorism clearly developed and recorded some impending activities towards the Czech Republic.

By studying many materials thus I came to the conclusion that the Czech security forces are fully prepared to face the threats of terrorism, and even a possible terrorist attack well prepared. The public unfortunately I respect what preparedness doubts. Czech public is involved and cares little about his surroundings, perhaps due to the previous regime. In the development of attitudes of Czech public administration on terrorism is one big paradox, namely the fact that the socialist Czechoslovakia supported terrorists attacked the institution itself, which we have in the long term after 1989 became members. Or attacking the institution that later the Czech Republic granted asylum. This paradox is not unknown in the world, we can also point out the role of the U.S. in supporting and arming Afghan insurgents in military operations against the Soviet Union.

If I have to ponder why the Czech Republic has not yet become the target of serious terrorist attack organized by Islamic radicals, then I believe it is due to several possible causes. In abroad, we risk due to his past before 1989 viewed positively as friends and still did not get to these destinations information about major political changes. Another reason may be the fact that the terrorists do not want to deprive you of total calm background for further planning and rest, although they often do not realize that our components over their activities watch. Last of the possible causes for me, and I think that even the most likely, namely those that simply are not as attractive to Czech Republic and any attack on our country by terrorists did not want so much world

attention and publicity. Therefore I would like to conclude its work, with the hope that we will have some time in the Czech basin peace.

7. Použité prameny a literatura

BRZYBOHATÝ, M. Terorismus I. Praha : Police history, 1999a. 141s. ISBN 80-902670-1-7

BRZYBOHATÝ, M. Terorismus II. Praha : Police history, 1999b. 197s. ISBN 80-902670-4-1

BRZYBOHATÝ, M. Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek. Praha : PA ČR, 2001. 101 s. ISBN 80-7251-073-8

POKORNÝ, L. Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb. Praha : PA ČR, 2007. 73 s. ISBN 978-80-7251-242-3

ČEJKA, M. Encyklopedie blízkovýchodního terorismu. Brno : Barrister & Principal, 2007. 223 s. ISBN 978-80-87029-19-0

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1303 s. ISBN 978-80-7400-109-3

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9

GÖTTINGER, V. Sborník z mezinárodní konference na téma Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu. Brno : Ústavní soud České republiky, 2008, 143 s. ISBN 978-80-254-5719-1

VOKUŠ, J. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Policejní prezidium České republiky, 2. vydání, Praha 2010, 84 s. ISBN 978-80-254-7700-7

Šubert Jan, RAKETOVÝ ÚTOK NA SVOBODNOU EVROPU NEVYŠEL, BIS zastavila operaci irácké zpravodajské služby, Bezpečnostní informační služba, Praha, 2009, 12 s.

Zákony:

Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

Zákon č. 153/1994, o zpravodajských službách České republiky

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Internetové zdroje:

www.policie.cz

www.bis.cz

www.mvcr.cz

www.uzsi.cz